

ХАЛЬМГҮНН

Советск Союзин Коммунистическ партии Хальмг танъгччин боли Элст балгъсна комитетсин
күч-кблечирин депутатирии Танъгччин боли балгъсна Советски газет

№ 77 (2910)

1957 дж. августин 31

Үнн 20 деншг

Намрар тэрэй тэрлгэг агротехническ сэн чинртэгъэр бүрдэлгэн ёдгэ цагин Эркэ Чинртэ төр

Ода келж йовх селэнэ эдл-ахун кёлмш заагт намрар тэрлгэй бас нег берк чинртэ кёлмш. Тус йилгэл, гань иктэ мана Хальмг танъгчд болхла, намрар тэрлгэдг тэрэн онц чинртэ болдг, юнъгад гихла, намрар тэрлгэдн тэрэн, намрин боли ўвл цагин чингэр идэлгэд, зуни халун болхас урд ургъяд, батрад, хагсу ганъгас ёхш.

Тегэд чиги мана танъгччин буудаан культурии цуг тэрэн 56 процентнь намрар тэрлгэдг культур болна. Эн джилд танъгччин кесг колхозмуд боли совхозмуд, нег ўл Ушалтинск боли Западн районн эдл-ахус намрин тэрэг агротехническ сэн чинртэгъэр тэрэн ашд темдтэ сэн ургъц ургъядж авцхав.

383-ч номертэ совхоз намрар 445 гектар газр тэрлгэдн цагъян буудаан гектар болгънаас 160-д пул бууда авб. „Им йилгээн ик ургъц—агротехническ заавр-зокал ардны ордг күцэсн ашд авгдсми. Эн, хар пар газрин агъуд чингинь бэрдэж, тэрэнд саалтглдг бөвнэ унъгинь таслхин эркд кесг дакдж самнгдсми—гилж совхозин ах агроном үр А. Ж. Батуев бичдэхэн.

Ушалтинск района „Новый мир“ гидг колхозин колхозникид кесг зун гектар намрин тэрэнд 170—180-д пул бууда авцхав.

Тегэд, намрин тэрэнд, цев, сээнэр белдгэдн хар пар газрин нилчн дегд ик. Партийн, советск органси, селэнэ эдл-ахун гардачирин, нег ўл агрономин эркн төрн—хагълчжин пар газран дакн нег хэлдэж-шиндлдж, тэрх бэрд күртлэн сээнэр киндж белдлгэн болджана.

Боль танъгччин зэрм райондар пар белдлгэнд сэн онь ода бийн тэвглэл уга. Садовск МТС-н гардэр ордг колхозмудар нам нег дакдж чигн самнгдад уга, бөвэр эзлгэдн газр байна. „Прудовый“ боли „Западный“ совхозмудар дакад Целини района „Родина“ гидг колхозд пар хэлдэж асрлгън сээнэр кегддэхэн.

Танъгччин колхозмудар боли совхозмудар намрин тэрэй тэрхин тола 79 миньгэ гар гектар газр хагългдх зовтэ. Ода деерэн хагългдсн болхла—56 миньгэн 500 гектар газр. Намрин тэрэнд газр бел-кевэр тосий!

длгээр нег ўл му йовхн—Троицк, Сладковск МТС-д, „Ергенинский“, Сухотинский“, „Западный“ боли нань чигн совхозмуд. Эн районин боли эдл-ахусин гардачир мел борхн цагин эргэл газр белдлгэнд кёлмшиг хурднди орулдж, намрин тэрэнд агротехническ сэн белдэр тетгх зовтэ.

Намрин тэрэнд сэн чинртэ, ёдм ургъц ёгдг буудаан эк белдлгэн—бас агротехническ эркн чинртэ төр болдмн. Ода колхоз боли совхоз болгънаар намрин тэрэнд эн бууда цеврлгэд, чинрн хэлдэгдэд, эмэр хорлгдад, бел кегдх зовтэ. Намрар тэрлгэдг „Одесск-3“ гидг тохмта бууда—мана газр ирлэдж, ик ургъц ёгдг эн гидг авгдсми. Тер учраг эдл-ахусин гардачир, тус йилгэл эндэг агрономс намрин тэрэнд газрин агуулган цугтагын эс болхла, нургълдж эн, „Одесск-3“ гидг буудаан энэкар тэрх эв-аргэ хээх зовтэ.

Танъгччин кесг районд эн буудаан экиг райсемхозас авх зовтэ. Боль Приютненск, Целини боли Сарпинск районин колхозмуд сэн буудаан эн уга бэггэй бээдэж, авх зовтэ „Одесск-3“ гидг буудаан энээн зобдэж авал уга. КПСС-н райкомс, районин күдэгч комитетс намрин тэрэнд кергтэ тоотиг гардан авч, мел колхоз боли совхоз болгънаар ўзмджа тэд сэн белдэр тетгх эв-аргэ хээх зовтэ.

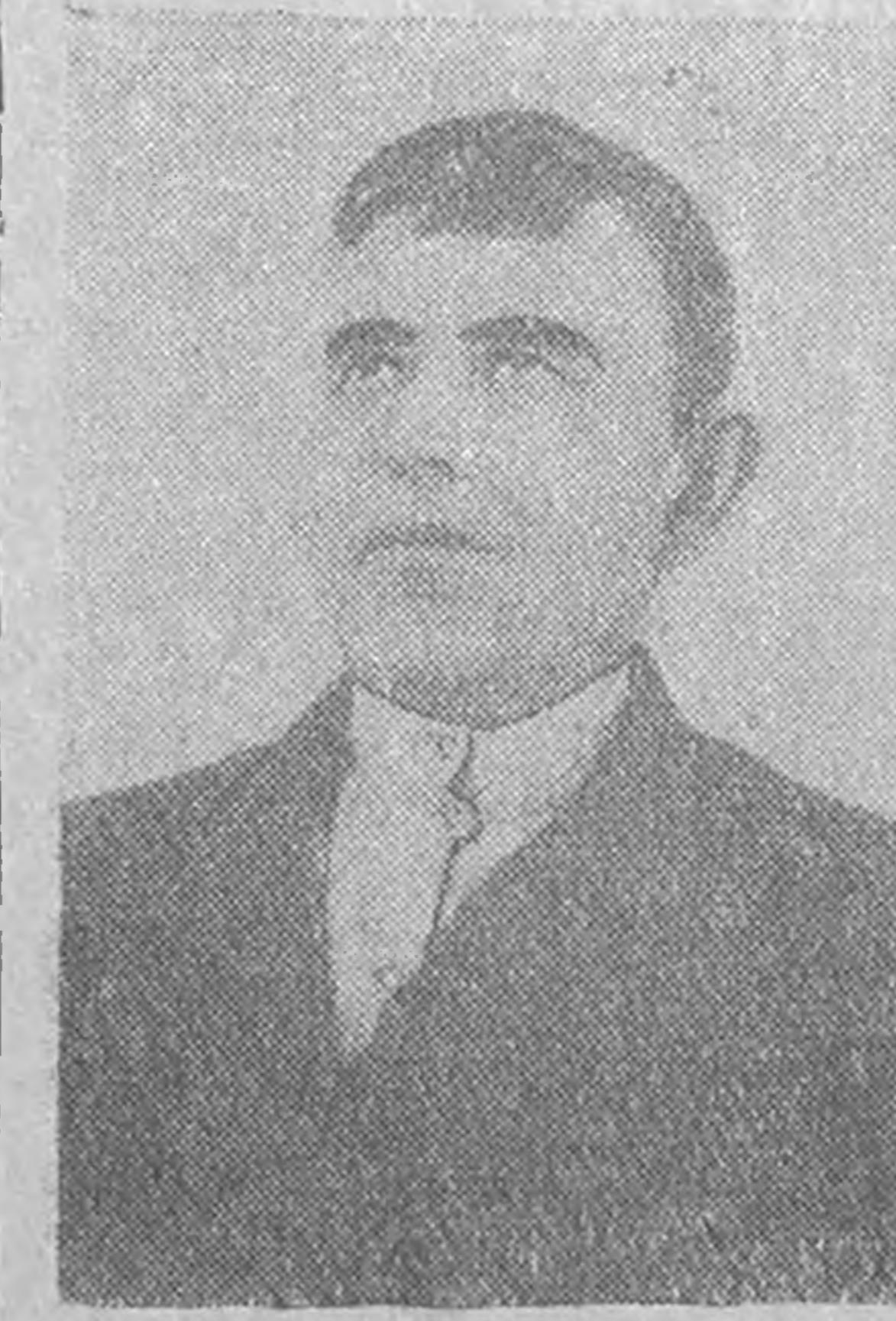
Намрин тэрэнд сэн газр тохмта буудаан эк белдэд, намрин тэрэнд цуг кёлмшиг агротехническ сэн чинртэгъэр келгээн—ирх джилд буудаан ик ургъц авх ульь болджана.

Намрин тэрэй тэрх цаг ирчк. Эн ик гидг даалгъвра цаг болдг. Медрлтэ, агрономический гардэр, агротехническ заавр-зокал ардны ордг күцэлгэн—ик ашта, чинртэ болдмн.

Колхозмудин, совхозмудин эклц партийн организцсн эркн төрн—тодрах партийн бурдамжин кёлмшиг ёргнэр дэлгрүлдж олиг намрин тэрэй агротехническ сэн чинртэгъэр күцэлгэнд агслгын болджана.

Комплексн бригадсар, колхоз боли совхоз болгънаар тодрах дэрлэд дэлгрүлдж, намрин тэрэй тэрлгэг зурагън сэн чинртэгъэр күцэлгэн, Алдр Октябрин 40-ч ённиг нерта

АЛДР ОКТЯБРИН 40-ч ённиг уктдэж

Алдр Октябрьск Социалистический революции 40 джилин ённиг уктгч дэрлэанд орлцаад Элст балгъсна „Страна Советов“ гилг колхозин тооморта нерта хөбч Петр Федорович Кийков хөбгэйн сээнэр хэлдэж хургэх 100 хён болгънаас 110 хургэ авч болдг даалгъвра авла. Ур Кийков угдэн күрв. 100 хён болгънаас 130 хургэ авч, сээнэр хэлдэж эн осгв.

ЗУРГИ: Петр Федорович Кийков.
Астахова Раисин фото.

Дөрлдэнд күцси ДИИЛВР

Алдр Октябрин 40 джилээ ённиг бэрдэл, эн ённиг ўзмджа тэд сэн кёлмшиг уктдэж ювх зерглэн улм иктэд ювна.

Приозерн района „Северный“ совхозин трактористы Степан Луценко, Джал Кокуев, Владимир Черняев ахта Октябрин 40 джилин ённиг уктгэдэж тракторист дэрлэанд орлцаад, малин хот-хол белцлгээр сэн кёлмшиг ўлгур ўзлдэж ювна. Коммунистический партия орхар белдэх Степан Луценко, „ДТ-54“ гидг тракторар дэргэн 36 гектар хадхин ормд 70 гектар газрт ёвс хаддэж ювна.

Степан Луценко дэрлэдэх тракторист Джал Кокуев „Беларусь“ гидг тракторар дэргэн кёлмшиг кемдэгэйн 170—180 процент күцэнэ. КПСС-н член үр Черняев, „Беларусь“ тракторар 18 гектар хадхин ормд 35 гектар газрт ёвс хаддэж, цугтадын ўлгур ўзлдэхэн.

Совхозин механизатормуд хо бэглгээр боли хөбнэ ноосна гарцин икдүллгээр авглсан даалгъвран күцэхин тола, олон малд ёвс икэр хаддэж авч, ирх ўвл сэн гидг белдэр тетгээр зүтгэж дэрлэдэхэн.

М. ХАРЦАХЕВ.

СОВЕТСК Союзар

Ори-нүүгийн тэрэнд төгөр

70 сай гектар газрин тэрэн хурагдч

Ори-нүүгийн кемдэгэн уга ик газрин агъуд тэрэй хуралгын бола байна. Августин 25-д 70 сайас ўл гектар газрт тэрэн хадгэв. Колхозмудар тэрэн гурвна кесн хойр хувь хурагдва. Сибирь боли Казахстан хавар тэрэн цагъан гүйрин тэрэн делгүдэн болдг. Хурчиг уга, хагсу бэрмүд тэрэй хуралгын кёлмшиг дөнъ болджана. Ода энүнд тэрэн хадгэгдэн 200 миньгэ шаху комбайн боли жатк кёлмшиг орулдэв.

Сибирь боли Казахстан хавар тэрэн цагъан гүйрин тэрэн делгүдэн болдг. Хурчиг уга, хагсу бэрмүд тэрэй хуралгын кёлмшиг дөнъ болджана. Ода энүнд тэрэн хадгэгдэн 200 миньгэ шаху комбайн боли жатк кёлмшиг орулдэв.

Сүл цагин эргэл ори-нүүгийн оли газрмудт дулан, наста бэрмүд болджен. Центральн хар газрин районин ик зуудлын боли Иджлийн көвэгээр буудаан ургъц хуралгын төгсгэдэд, зэрм оратдэж тэрлгэдг тэрэн хурагдлж байна. Хар газрин биш зонд бэхж тэрэнд газрт намрар тэрлгэдг тэрэн тэрлгэв. Ори-нүүгийг Башкирск АССР боли Тюменьск область дуусцхав.

СОВЕТСК ПРОФСОЮЗМУДИН 50 ДЖИЛИН ЁННИГ ДЕЛГҮ ТЕМДГЛЛГЭН

Советск профсоюзмудин 50-ч джилин ённиг орн-нүүгийн күч-кблечир делгү темдглэхэв. ённиг бэрлэнд харгыз дэлж СССР-н профсоюзмуд ик ачлгэ авснди, сэн байр-бах кеджэхэн. Пленум нег дуугъяар бэрлэн бичгүд, батлад, КПСС-н Центральн Комитет илгэхэн. Киевд СССР-н профсоюзмудин 50 джилин ённиг пленум болджахана. Узбекск, Таджикск хүл гарв.

Профсоюзмудин батрлгын

Августин 26-д Лихачевин нерта Москвск автомобильн заводин Еёшнэд маши тосхлгына кёлмшигийн боли кёлгн-күчнэйд машин хот-хол белцлгээр сэн кёлмшиг ўлгур ўзлдэж ювна. Коммунистический партия орхар белдэх Степан Луценко, „ДТ-54“ гидг тракторар дэргэн 36 гектар хадхин ормд 70 гектар газрт ёвс хаддэж ювна.

Долан күүнэс тогтсон ЦК-н президиум сунгъгдв. Маши тосхлгына профсоюзин ЦК-н Комитетин хамдан хурсн пленум болв. Пленум нег дуугъяар эн хойр

1941-1945 джилмүйт болсн Төрскэн харсгч Алдр Дээллдэнэ цагла СССР-н, США-н боли Великобритани правительствин толгъачир хоорндан кеджэсн бичгүд барллгын

СССР-н газадин керг-төрнин министерств, Төрскэн харсгч Алдр Дээллдэнэ даруу сармудт—1945 джилин чилгэ күртл, СССР-н Министрмудин Советин Ахлач США-н президентлэ боли К. Эттилэ бичлцдэхэн докумэнт, хойрдгч дэгтрэй—Ф. Рузвельтэй боли Г. Трумэнэ бичлцдэхэн докумэнтс орулгдэв.

Оли ёнъг цагла газадин ордудар, тер бичлцдэхэн докумэнтсн таслгдд, хадгъяар барлгдад бэйн учар, дэйнэ джилмүйт СССР-н бэрдэхэн бэрийтнэд докумэнтсн хадгъяар медулгэдэл бэйн иовдлмуд байна, тер учраг эн документсиг күцднэ барлад, тууджин ёниг чик хаалгын гаргъяар бэхж зовтэ юнн.

Документс хойр дэгтрэй болдг гарчана; негдгч дэгт

ЭРДЖАНА КОНСТАНТИН

БАТА

(„Хёочин дун“ гидг дегтрас)

Цагъана келсиг күцдн сонъчкад, Муузра, Батаг бички гидж эс голхла, Ноонинд бääлгэхгов, нег иим хöбч хääлжäнä гилä,—гив. Цагъан Муузраг күц целүлл уг:

— Бички болх билä эн! Даныг ягъад бичкнэр йовад ювхмб энн?—гигд цäкäд оркв.

Ода эн, мини уг эс кулädжäхий гигд:

— Бäl уг, даныг гертэн бääгъад бääхм биш,—гидж öвгн дахулдج öгв.—Ноонинк бички күükдт му болх уг, тедн ягъвчн күükдтä улсл,—гидж келн буурл сахлан ясад, галин кöвд кевтсн ганзан шüүрд авб.

— Бäl уг, уүnlä ädl kövud йовадл йовнах. Герни борхн, лакад Батаг бääхлä эднти хара бääхн уг. Бääsnäcs күртäд бäädmn, „Огъин öбрк о, кöögъин öбрк кö“ гигд, кишгä улст бääхlä му болх уг. Укрин усн, хуучн-саачн, толгъя-турунлн күртсн бийн ямаран. Дакад бидн элнäдтн нег бүкл цä ортäвдн, түрүгän чигн даньгаахви, — гилж Цагъан уктлж келв.

— Юнтиим уурмг юм тоо-над бääх билä. Одахи Муузра бñнгäр худгин чигн малтад бгчквш. Чи бүкл аргъмжинь томдк öгвч, эн хамгиг эс медх билü?—гидж öвгн унн цагъан седклäрн келв. Бата,—ода ѹир ягънат тана дурн, бийстн медтн, гисн бääдл гарад, дорагъур гилнъ-гилнъ гигд, äärstä нег кöлän нег кöл деерän тäväd, ор түшäд кецаалдäл зогсджана. Керсү кöвүн, күундäнä аюгъинь ава бäädг болх гигд öвгнä санань зовад одв:

— Альк наарлч!—гидж дуулджа авад, толгъагъинь илд, уснинь ард халаджагъад келв:

— Цагъан! Эн киилг, шалвриин нег угъагъад öгич, лже-гигд даг болад бäädг,—гидж öвгн келчäд, „екин седкл ѹрн, ѹрнä седкл кöдäd“ гидж ѹлгур санад, экчн бääsn болхла, чамаг иим кирт дарулх уга билä гих уха ухалад оркв.

— Ода угъадж öгнäв, аргъс авч ирäl, ус халулч,—гидж Цагъан Батаг зарв.

— Не ѹов, ус халулдж öг, Ноонинд бääх хöбч, ävtä за-лу энт!—гигд керул угагъяар кирэн угъалгъд ж автх, гигд мактад тäväd оркв.

Бата хойр суулгъдан, хö услджаас Дорджин занъгъта хулгас дүүргдж авад, чирдгълзäд күрэл ирв. Усан халулчка, киилг, шалвр хойран бергндäн тääлдж öгчäд, хäру авуурн бордв.

— Не, ода ингäд залу болад бääнä гидг эн,—гидж нул уга цагъан буурл авань нургъинь или бäädг келв.

— Не, Бата, кезägъяс авн бääхм?—гидж Цагъан сурв.

— Нег бääх болсн хöбн, цаг ўрэгъад ю кеджäх билä,—гидж Муузра хäру öгв.

— Та дахулад күргчкти, күünä герт бäädг ўзджäсн биш, нам ю-кү келхäн медхуга,—гидж Цагъан келв.

— Тийг уг ях билä, „хар нүндäс кöмсг газа“ гигд, кедü таньдг-үзdg болвчн, газлад бäädmn. Бидн öдр болгън гилтä одад бääхугов,—гидж нул уга цагъан буурл сахлан имрн бäädг öвгн келв.

Баячудт заргдн гидг шүүсн хатад бääsn öвгн, баячуд ягъдж күünä шүүс шимдгийн меджäнä. Олна сүл-отхн ковуѓgäн медä бäädг баячудт шимüлхд дурта биш.

Боль öвгн дарг уг, күүнä бäälгэхмн биш гигд келхä Цагъанд таасгдш уг. — Нохан амнд орсн шагъа, бутн гардм биш,—гив, түүгинь нам күн тортан авсн уг.

Тегäд брүндн Муузра Батаг Ноонинд күргх болв. Минь эн брүн Цагъан негл чик нулär, джоблн зүркäр хälläd, бр övdsn болдг келв:

— Не, залу болад бäänä гидг эн,—гигд нег ик ааг уг ээдмг ээдüлдж öгд, нег цäggä тос аагдн тävdj ögв.

Öвгн дим баг угасни дүүвр цагт, хö хärläd йовал, хöбрмгии маньгъарт динирэл, хаврин халун нарнд диилгäd, кöк ногъан деер дуг гигд унтгад оддгн сангдв.

— Кеер ѹовсн күн саг-сергäp йовдн, кеер ѹовсн күүнд юн болж чигн ўзгдмн. Чон, ноха, тергүтнäс саглдг, газрин бñнринь бärdж ѹовдмн. Гүн гол, саласар орхларн хääkräd, ишкäd ордмн,—гидж келчäd,—мендамгъулн нг йовтх гидж зальвр.

Цал буурл сахлта цагъан öвгн, сард гурв мацгллг билä. Сарн 8, 15, 30—гурвн öдр. Мацгллг ödrän брүн ѹдин алнд “уд авна“ гигд, тоста гуйр идчäd, ödrin дуусн дамдгя авна гигд, шиньгн цä учкад, маньгъдур брүн күртл акун хот, мах илд уг билä.

Тийгäd мацглсн цагтан ик шар цоохр күрдинь уг тасм бүчиг барун гаринь дунд хургънд блгчäd, эркä, хумха хойран ик хар занди эрк эргүлд, ödrin дуусн маань умшдг билä.

Отхн кövün Бата, övgn öbr чоклäd суучкал, övngi дахад „миньгн зеевä дуулна“. Тер ѹгмүднинь Бата биш, övgnä бийн мелхш.

Миньгн зеевä,

Дерчин джанъгърин зег, Эрмбä, чэмбä, Гумба, лжембä, янъ...—гидж.

Эргүлджäсн күрдинь тögä-luläл алтн ширäp ширдäд биччкен тövd, таньгъл ўгмүл. Эн хамгиг давтад, дуулад, умшад бäählärn, эрлг номин хаанас гетлхд, эн наисдан килинäс хöбгъхд, гидж гелннгүд меклдж дасхэмн.

Тегäd чигн övgn Батаг кеерэгшэн гарад йовхлань, аргъян бархларн, „эн мини öbr дахад кесг „миньгн зеевä“ умшахи, ўунд нökd, тус эс болхий“—гидж санад дотран зальвр.

ХАЛЬМГ ЎНН

Нарт делкэн бäädл

Арабск Востокд колонизатормудин татджах ўул

государств хоорндан угän авлцчкн“ болх гих санан лакн нег орна гидж Сирийск „Аррай аль-амм“ гидг газет зааджана. Терн чигн болдг уг. Ближн Востокд Англь Америк хойр нефть deeräc авн хоорндан дöрлцдг болв чигн, Омана туск торт США Англиг татдж лöннджäнä. Юнъгад ингдажхäмб гихлä, Арабск Востокд боджах, газадин ўлмä уга бäälgäni туск ноолдан цаарандн улм делгрäd одвза гидж американск империалистир äjdäjähin уршг болджана. Келнämtni сулхврин тölä nooldag дардг ладжх гүдгрлтäн колонизатормуд цугъар күччидлэн хамгулдж боджах.

Омана бmnäcs цус турглulg чäврлг кеджäх Англиг залгч улсieg дöннндж, бас түүнлärн хамдн США Арабск талдан орн-нугудин бmnäcs гүлм татдж, оралдулхар седджäнä. Сул цагин эргид Египт болн Сирийд илткдсн империалистническ державс эврэнн политикäн олз-оругъан улм бсгхин хаалгъар кеджäнä. Кесг олн джилмүдин эргид энүнд колонизатормуд эзнëтгдажхäсн бääsmn. Арабск олнämtni, тус йилгъян сүл джилмүдин эргид келнämtni сулхврин тölä noolda бргäp, сэн ашtagъар делгрüldж кеснä хöбн, англин колонизатормудин чинрн икäp буурсмн. Энүнäcs иштä, США-г гардгч улс „Эйзенхауэрн доктрин“ гидж зарлсн болдг, терн болжа, Ближн болн Среди Востокд англин нойллгъиг американин нойллгъар сольхар бääх тöbr болджана.

Боль олнämtni англин чигн, американин чигн нойллгъи керг уга гиджäнä. Цуг Арабск Востокар, газадин ўлмä уга бäälgäni тölä nooldlгtga туг улм-улм öbdän örggäd йовна. Оманд боджах йэвлэл энүг сäänäp герчлдг ўзуллжäнä.

Эн бички орн-нугудиг эврэлмädэн орулдг авхар седж, англин колонизатормуд Омана bmnäcs ämtäni цус турглulg чäврлг кеджäнä. Омана брэл сай улсн bmnäcs, öldägä цагин селмäр агслдсн англин церг зорулгдв. Тер цергүд Омана балгъесд болн селдиг хоосрулад, харс уга кöг-шdд болн бички күükдиг хадж алад йовцхана.

Одахи барлгдсн ТАСС-н герчллгэнд, Омана bmnäcs Англи кеджäх деермч дän—“ämtä кааллгън, тонул келгън“, „kumni бärc-бäädlig болн ухан-седклиг күч керчлдг ўзуллжäнä. Эмтии кеджäх Англии деермч дävрлг кеджäнä. Омана брэл сай улсн bmnäcs, öldägä цагин селмäр агслдсн англин церг зорулгдв. Тер цергүд Омана балгъесд болн селдиг хоосрулад, харс уга кöг-шdд болн бички күükдиг хадж алад йовцхана.

Эврэнн хойр зун сай улснин тöвкнүнд дурта ухан-седклиг мелулдг, Советск правителст, зер-зевиг агслгънас гаргъхар седжäх улс болсн болллад, худлахар гүтäлдäd, йосндан болхла, тер төрийг йилгъхин тускар орулдг öгсн мана орн-нугудин чивäгъэл, салвад бäänä.

Эврэнн хойр зун сай улснин тöвкнүнд дурта ухан-седклиг мелулдг, Советск правителст, зер-зевиг агслгънас гаргъхар седжäх улс болсн болллад, худлахар гүтäлдäd, йосндан болхла, тер төрийг йилгъхин тускар орулдг öгсн мана орн-нугудин чивäгъэл, салвад бäänä.

С. ГЕРМАН.

Редактор Д. М. МУКЕБЕНОВ.

Тираж 1765